

YASHIL

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№10

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 995 sahifa.

2025-yil, 20-oktyabr

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

QAYTA TIKLANUVCHI YASHIL ENERGIYA: BARCHA UCHUN MUHIM MASALA.....	13
Muxiddin Kalonov	
MOLIYAVIY INNOVATSIYALAR: IQTISODIY MOHIYATI, QO'LLANILISHI VA RIVOJLANISHI.....	19
Quliyev Begimqul Melikovich	
SAVDO KORXONALARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA STATISTIK TAHLIL USULLARIDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI.....	24
Sabirova Oysuluv Shonazarovna	
KORXONANING MEBEL MAXSULOTLARI BOZORIDAGI O'RNINI KENGAYTIRISH USULLARI	30
Musayeva Shoirazimovna	
IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA INVESTITSIYA KO'RSATKICHLARI TIZIMINING FUNKTSIONAL JIHATI.....	35
Alabayev Sobitxon	
MAMLAKATIMIZDA MAHSULOTLARNING MUVOFIQLIGINI BAHOLASH AMALIYOTI.....	40
Zakirov Ansabxon Akaidinovich	
ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ЗЕЛЁНЫХ ОБЛИГАЦИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	48
Саидахмедова Аида Мирзаевна	
KORXONALAR FAOLIYATIDA DEBITOR VA KREDITOR QARZDORLIKNI BOSHQARISH	55
Mirzayev Ozod Furkatovich	
AHOLI PUL DAROMADLARI VA HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISH KO'RSATKICHLARI O'RTASIDAGI EKONOMETRIK TAHLIL.....	59
Qodirov Farrux Ergash o'g'li	
BUDJET RESURSLARI SHAKLLANISHIDA HUDUDNING SOLIQ SALOHİYATINI OSHIRISH VA MOLIYAVIY BARQARORLIK.....	64
Yuldashev Adhamjon Axadjonovich	
SANOAT KORXONALARI IQTISODIY RIVOJLANISHI TUSHUNCHASIGA NAZARIY YONDASHUVLAR.....	69
Muydinov Xusniddin Nuriddin o'g'li	
МЕТОДИКА УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВЫМИ ПОТОКАМИ В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЕТА	73
Минутдинова Лилия Тагировна, Машарипов Озод Алимович	
ГАРМОНИЗАЦИЯ НАЦИОНАЛЬНЫХ СТАНДАРТОВ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН В СООТВЕТСТВИИ С МСФО	78
Абдужалилова Дилноз Абдусаттаровна	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR YORDAMIDA SMART TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING DOLZARBLIGI	84
Sobirjonov Muxiddin Toxirjon o'g'li	
TO'LOVGA QOBILIYATSIZLIK HOLATIDAGI KORXONALARDA TUGATISH BALANSINI TUZISH.....	90
Nabiyev Gofurjon Nosirjon o'g'li	
O'ZBEKISTON SANOATINING "YASHIL" IQTISODIYOTGA O'TAYOTGANLIGI: IMKONIYATLAR VA CHEKLOVLAR	96
Habibullayev Oybek Asliddin o'g'li	
YASHIL IQTISODIYOT KONTSEPTSIYASINING EVOLYUTSIYASI VA ILMIY-NAZARIY YONDASHUVLAR.....	102
Allayarov Suxrob Rustamovich	
O'ZBEKISTONDA TO'G'RIDAN-TO'G'RI CHET EL INVESTITSIYALARINING MILLIY IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDAGI ROLI	107
Raxmatov Adxam Itolmasovich, Boynazarova Matluba Xatamovna	

HUDUDIY IJTIMOY TENGLIK VA KAMBAG'ALLIKNI YUMSHATISHDA MEHNAT RESURLARI OMILLARI.....	114
Durumov Temur G'olibovich	
TRANSPORT TARMOG'I VA MILLIY IQTISODIYOTNING ASOSIY TARMOQLARI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIKNI MODELLASHTIRISH (SURXANDARYO VILOYATI MISOLIDA)	121
Turayev Baxtiyor Ergashevich, Aymatov Sirojiddin To'raqul o'g'li	
РОЛЬ ЭНЕРГЕТИКИ В ФОРМИРОВАНИИ УСТОЙЧИВОГО РОСТА ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА.....	134
Нигматуллаева Гулчехра Нуруллаевна	
O'ZBEKISTONDA OLIY TA'LIM BOZORINING RIVOJLANISH TENDENTSIYALARI VA UNDA SIFAT MENEJMENTINING ROLI.....	139
Yuldashev Iskandar Bahromovich	
YER QA'RIDAN FOYDALANUVCHILARGA SOLIQ SOLISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	145
Zoxidov Ismatjon Yunusjon o'g'li	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA TURIZM INDUSTRIYASIDA INNOVATSION BIZNES-MODELLAR.....	151
Shaxinabonu Choriyeva	
AVTOTRANSPORT – EKSPEDITSIYA XIZMATLARI BOZORIDA MARKETING KONTSEPSIYASI	157
Ergasheva Mukhabbat Abdusamatovna	
“YASHIL” ENERGIYA ISHLAB CHIQUVCHI KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI SOLIQQA TORTISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	163
Toshtemirov To'liqin Toirjonovich	
DAVLAT IQTISODIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA SIYOSIY INSTITUTLARNING ROLI VA UNI KUCHAYTIRISH MEKANIZMLARI.....	166
O. Nurmuradov	
TIJORAT BANKLARIDA RAQAMLI BANK TEXNOLOGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH ASOSLARI	171
Meyliqulov Shaxboz Xolmamat o'g'li	
СВЯЗНОСТЬ НАЦИОНАЛЬНЫХ И РЕГИОНАЛЬНЫХ СТРАТЕГИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ: ВЫЗОВЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ.....	176
Ташматов Гайрат Ровшанович, Содиков Авазбек Мадаминович	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI TURIZM SOHASINI RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI.....	183
Zarikeyeva Miyasar Maratovna	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING RIVOJLANISH TENDENSIYASI.....	187
Saidrahmatova Zuhaxon Saidazim qizi	
O'ZBEKISTON KONCHILIK SANOATI KORXONALARIDA INVESTITSION JARAYONLARNI BOSHQARISH VA INNOVATSION XAVFLARNI KAMAYTIRISH STRATEGIYALARI	192
Kurbanova Mehriniso Nematjanovna	
O'ZBEKISTONDA QULAY INVESTITSIYA MUHITINI SHAKLLANTIRISH MUAMMOLARI.....	196
Xuramov Zafar Rajabaliyevich	
PAXTA-TO'QIMACHILIK KLASSTERLARIDA XOMASHYO TA'MINOTI BARQARORLIGINI TA'MINLASHNING XORIJ DAVLATLAR TAJRIBASI.....	201
Zakirov Abduazim Abdurashidovich	
НОВЫЙ ЭТАП ПРИМЕНЕНИЯ РЫНОЧНЫХ МЕХАНИЗМОВ В ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ.....	206
Махкамов Ибраим	
O'ZBEKISTONDA SUG'URTA BOZORINING RIVOJLANISH TENDENTSIYALARI.....	213
Kushmuradov Oman, Ismoilov Sherzod Ismoil o'g'li	
GLOBALIZATSIYA SHAROITIDA MILLIY IQTISODIYOT NAZARIYASI.....	217
Mo'ydinov Xurshidbek Abdullayevich	
DORIVOR O'SIMLIKLARNI QAYTA ISHLASHNING HOZIRGI HOLATI VA MUAMMOLARI	221
Usmonov Mirg'ulom Xoshim o'g'li	

BARQAROR IQTISODIY O'SISHGA YERISHISHDA SUN'IY INTELLEKT TIZIMLARINI QO'LLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILASHTIRISH (XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASI MISOLIDA)	227
Nasrulloev Hayotjon Xabibulloevich	
НЕЙРОИНТУИТИВНЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ И ЕГО РОЛЬ В УПРАВЛЕНИИ РИСКАМИ В БИЗНЕСЕ.....	233
Ягудин Дмитрий Рустамович	
RESURLARNI SOLIQQA TORTISH AMALIYOTINING XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI VA ULARNING MILLIY SOLIQ TIZIMIDA QO'LLASH MASALALARI	240
Nasimdjanoov Yunusjon Zoxidovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI UCHUN QO'LLANILAYOTGAN SOLIQQA TORTISH MEXANIZMLARI	246
Akbarov Akramjon Ibragimzhonovich	
TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARIDA "YASHIL" MARKETINGNI JORIY ETISHNING DOLZARB JIHATLARI	250
Bazarova Fayyoz Tuxtamurodovna	
INSON KAPITALI VA IQTISODIYOTNING RAQAMLI TRANSFORMATSIYASI.....	255
Muzaffar Raximov	
UY-JOY KOMMUNAL XO'JALIGINI INNOVATSION RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	259
Odamboyev Oybek Ravshanbek o'g'li	
INTERNATIONAL ORGANIZATIONS' APPROACHES TO ATTRACTING INVESTMENT IN HUMAN CAPITAL	268
Akhmadaliyeva Nikholakhon	
RAQAMLI PLATFORMALAR ORQALI KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI.....	273
Vohobov Hikmatillo Ma'mirjon o'g'li	
ФОРСАЙТ И ЭКОНОМИЧНЫЕ ИННОВАЦИИ КАК ДРАЙВЕРЫ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ТОРГОВЛИ САМАРКАНДА	280
Тохинова Гуллола Миркамолевна	
KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI BOSHQARISHDA KASB-HUNAR TA'LIMI BITIRUVCHILARINING O'RNI	287
Toshpulatov Sherzod Xaydarkulovich	
DIGITAL TECHNOLOGIES IN ECOTOURISM: INNOVATIVE STRATEGIES FOR ADVANCING GREEN TOURISM	292
Barno Erkayeva	
AGROTURIZM SOHASINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	296
Baymuradova Iroda Shermamatovna, Mardonova Zarifa Numonjonovna	
DAVLAT BUDJET NAZORATI TIZIMINI RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI	301
B.Sh.Mirzayev	
YOSHLAR BANDLIGIDA KO'NIKMALAR NOMUTANOSIBLIGI MUAMMOLARI VA YECHIMLARI.....	307
Raxmatxo'jayev Axrorxo'ja Akmal o'g'li	
TO'QIMACHILIK MAHSULOTLARINING EKSPORT SALOHİYATINI TAHLIL QILISH VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARINI BAHOLASH.....	311
Oqboyev Alisher Rasuljanovich	
РЕИНЖИНИРИНГ БИЗНЕС-ПРОЦЕССОВ И ИХ РОЛЬ В РАЗВИТИИ БАНКОВСКОГО БИЗНЕСА.....	317
Рахимходжаева Нодира Саидрахаловна	
QISHLOQ XO'JALIGI TA'MINOT ZANJIRI JARAYONLARINING HOZIRGI HOLATINI TAHLIL QILISH.....	323
Ermonov Farrux	
O'ZBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOTNI SHAKILLANTIRISH JARAYONIDA MOLİYAVIY NAZORATNI INNOVATSION TA'LIM YO'NALISHLARINI YO'LGA QO'YISH ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	329
Turg'unov Bahtiyor Nuriddinovich	

MARKAZIY OSIYODA SUV RESURSLARINI BOSHQARISH VA HAMKORLIKNING DOLZARB MASALALARI	334
Amanbaev Amanali Orazbaevich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA YANGI TURDAGI LOGISTIKA XIZMATLARINING USLUBIY ASOSLARI.....	338
Z. Teshayev	
O'ZBEKISTON AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA XIZMATLARI SOHASINING AMALDAGI HOLATINI TAHLIL QILISH.....	343
Suyunov Asror Baxtiyorovich	
KORPORATIV BOSHQARUVDA LEADERSHIP 4.0 TAMOYILLARINI JORIY ETISH SAMARADORLIKNI OSHIRISH IMKONIYATLARI.....	349
Ismailov Allayor Rashidovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASH MASALALARI	355
Yusupov Farxod Adamboyevich	
O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTNI O'RNI VA UNI RIVOJLANTIRISHNI USTUVOR YO'NALISHLARI	359
Abdullaeva Nilufar Javdat qizi	
MINTAQADA SANOAT KORXONALARINI RIVOJLANTIRISHNING SOLISHTIRMA EKONOMETRIK MODELLARI (SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA)	363
Saatmurotov Shohrux Zafar o'g'li	
O'ZBEKISTON SUG'URTA BOZORI: RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA ISTIQBOLLI IMKONIYATLAR	369
Abdurazaqov Jasur Abdunasimovich	
RAQAMLI PLATFORMALAR YORDAMIDA NORASMIY VA YASHIRIN IQTISODIYOTNI QISQARTIRISHNING QO'SHIMCHA IMKONIYATLARI TO'G'RSIDA.....	374
Nasrullayev Hikmatullo Habibulloyevich	
O'ZBEKISTONDA KICHIK VA O'RTA BIZNESNI QO'LLAB-QUVVATLASH MAQSADIDA "XIZMATLAR IPOTEKASI" MOLIYAVIY INSTRUMENTLARINI AMALIYOTGA JORIY QILISH MASALALARI	379
Uskenbayeva Dilnoza Boxodir qizi	
ЭКОНОМИКО-СТАТИСТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ЭФФЕКТИВНОСТИ КАПЕЛЬНОГО ОРОШЕНИЯ ПРИ ВОЗДЕЛЫВАНИИ ЛУКА В ДЖИЗАКСКОЙ ОБЛАСТИ.....	384
Суюнов Шохзодбек Мурод угли	
XORIJIY DAVLATLAR SANOAT IQTISODIYOTIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH TAJRIBASI (YAPONIYA, KOREYA VA GERMANIYA MISOLIDA)	389
Mansurova Sayyora Baxtiyor Kizi	
KORXONALARDA ISHLAB CHIQRISH XARAJATLARI HISOBGA OLIISHDA XORIJ TAJRIBASINI QO'LLASH	395
Raxmatov Baxriddin Baxtiyor o'g'li	
PECULIARITIES OF THE IRRIGATION WATER DELIVERY PAYMENT IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN	399
Muminov Sherzod Kholmirzaevich	
DIGITALIZATION OF AGRICULTURAL PRODUCTS FOR EXPORT	404
Azimov R.B.	
AHOLI JON BOSHIGA UMUMIY DAROMADLAR HAJMINI TREND MODELLAR ASOSIDA PROGNOZLASH	409
Xolto'rayev Islom Ilhomovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA YANGI BANDLIK SHAKLLARI	416
Sayipov Begzod Rahimovich	
TIJORAT BANKLARINING YANGI DAVR SHAROITIDA MOLIYAVIY BARQARORLIGINI BAHOLASH USULLARI VA INDIKATORLARI	422
Sadikov Iskandar Gayratovich	
TIJORAT BANKLARI AKTIVLARINING SAMARADORLIGINI IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI	427
Ibrohimov Davronbek Muhammadi o'g'li	

MAHALLIY BUDJET SOLIQLI DAROMADLARI BAZASI BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA SOLIQLAR TA'SIRCHANLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	433
Isoqov Zafarjon Zokirjonovich	
TOSHKENT SHAHRIDAGI YIRIK SOLIQ TO'LOVCHILARNING SOLIQ QARZDORLIGI TAHLILI	438
Soipov Boburmirzo Nosirjon o'g'li	
РОЛЬ ЖИЛИЩНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ В СИСТЕМЕ КОМПЛЕКСНОГО РАЗВИТИЯ ТЕРРИТОРИЙ МЕЗОУРОВНЯ	446
Далиев Ахтам Шарафутдинович	
TO'QIMACHILIK SANOAT KORXONALARIDA INSON RESURLARINI BOSHQARISHDA XORIJ TAJRIBALARINING ZARURLIGI	454
Abdullayev Dostonbek G'ofurjon o'g'li	
TURISTIK KLASSTERLARNING NAZARIY ASOSLARI VA ULARNING HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISHDAGI O'RNI	458
Xaitov Oxunjon Nomoz o'g'li	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA RESURS TA'MINOTI BOSHQARUVINING NAZARIY KONSEPSIYALARI VA MODELLARI	462
Arziqulova Oybar chin Eshquvat qizi	
XIZMATLAR SEKTORIDA RAQAMLI INNOVATSIYALAR VA MIJOZLAR EHTIYOJLARINI QONDIRISH MEKANIZMLARI	467
Xudoyorov Lochinbek Bahromovich	
СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКАЯ СУЩНОСТЬ ПОДГОТОВКИ КАДРОВ В РАЗВИТИИ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА	472
Базаров Бердымурад Улугмуродович, Атавуллаева Саида Джумабекмуродовна	
TURIZM SOHASIDA KADRLAR SALOHİYATINI OSHIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEKANIZMI	478
Ho'jaqulov Bobur Rustam o'g'li	
KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA DAVLATNING RO'LI	483
Nabiyeva Muxabbat Djabirxanovna	
"HOW GREEN INVESETMENTS CAN EFFECT ON ECONOMIC GROWTH IN DEVELOPING COUNTRIES"	485
Farangiz Ma'rufjonovna Pirmatova	
TIJORAT BANKLARIDA UZOQ MUDDATLI RESURLAR MANBALARI VA ULARNING HAJMINI OSHIRISHNING ZARURIYATI	493
Abduraxmonov Akmal Nurmat o'g'li	
GLOBAL BOSHQARUV VA BARQAROR RIVOJLANISHDA YASHIL TEXNOLOGIYALARNING ROLI	498
M.Sh. Tolipov	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМОВ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТИ ЭНЕРГЕТИЧЕСКИХ ПРЕДПРИЯТИЙ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ	504
Буранбаева Шоира Рустамовна	
O'ZBEKISTON SHAROITIDA PIYOZ YETISHTIRISHDA TOMCHILATIB SUG'ORISHNI QO'LLASH ISTIQBOLLARI	508
Suyunov Shohzodbek Murod o'g'li	
YENGIL SANOAT KORXONALARINING RIVOJLANISHIGA BOSHQARUV MADANIYATIDAN FOYDALANISHNING TA'SIRI	513
Aknazarova Zebiniso Bagdadovna	
ISHLAB CHIQRISHNI DIVERSIFIKATSIYALASH SHAROITIDA KORPORATIV BOSHQARUVNING TASHKILIY-IQTISODIY MEKANIZM SAMARADORLIGINI ANIQLASH USULLARI	518
Qurbaniyazov Shaxzodbek Karimovich	
KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISH VA JOYLASHTIRISHNING IQTISODIY VA TASHKILIY ASOSLARI	524
Salimov Burxon Abubakirovich	
"YASHIL" IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH VA UNDA ENERGIYADAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	530
Berdiyeva Aziza G'anisher qizi	

SIRKULAR IQTISODIYOTDAN KORXONA VA TADBIRKORLAR MANFAATLARI	535
Sodikov Zokir Rustamovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK SOHASIDA ME'YORIY-HUQUQIY BAZANI ISHLAB CHIQUISH	541
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Ubaydullayev Toxirjon Abdullajanovich	
MINTAQA OZIYQ-OVQAT MAHSULOTLARI CHAKANA SAVDOSIDA SHADOW WAREHOUSE MODELIGA ASOSLANGAN YETKAZIB BERISH TIZIMINI JORIY QILISH	548
Ibrayimova Dilnoza Abdisherpovna	
XIZMATLAR SAVDOSI SOHASIDA O'ZBEKISTONNING XALQARO HAMKORLIK IMKONIYATLARI	555
Qodirjonov A.M.	
TO'QIMACHILIK SANOATINI IQTISODIY RIVOJLANTIRISHDA RESURLARDAN SAMARALI FOYDALANISH KONSEPSIYASINI SHAKLLANTIRISH USLUBIYOTI	559
Madraximova Gulasal Ro'zimboy qizi	
ГЛОБАЛЬНЫЕ ТРЕНДЫ СМАРТ-ТУРИЗМА И ИХ ПРИМЕНИМОСТЬ К КУЛЬТУРНОМУ НАСЛЕДИЮ УЗБЕКИСТАНА	564
Салихбаев Нурсултон Равшанович	
IJTIMOIIY HIMOYA TIZIMI VA IJTIMOIIY TIBBIY XIZMATLAR O'ZARO BOG'LIQLIGINING NAZARIY ASOSLARI	572
Shanazarov Farrux Shodiyorovich	
ТЕХНИКО-ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ОБОСНОВАНИЕ РАЗРАБОТКИ МОБИЛЬНОГО ПРИЛОЖЕНИЯ JOB VARAKA DLYA RYNKA TRUDA UZBEKISTANA	577
Еримбетова Улбосын Маратовна	
TASHQI SAVDO VA INVESTITSIYALAR TAHLILI HAMDA ULARNING IQTISODIY XAVFSIZLIKKA TA'SIRI	582
Jalolov Bekzod Sherzod o'g'li	
"O'ZBEKISTONDA KICHIK VA O'RTA BIZNESLAR UCHUN SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA MOLIVAVIY KO'RSATKICHLARNI TAHLIL QILISH VA RAQAMLI YECHIMLAR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH"	586
Azamatjon Mardayev Abdusamat o'g'li	
FARMATSEVTIKA MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQARUVCHI KORXONALARDA BUXGALTERIYA HISOBINI TASHKIL ETISHNING ME'YORIY-HUQUQIY ASOSLARI	591
Xudaynazarova Dilnoza Gafurovna	
O'ZBEKISTONDA INNOVASION TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA KADRLAR TAYYORLASH MENEJMENTINING AMAL QILISH USULLARI VA TURLARI	596
Ergashev To'liqin Shokirovich	
HUDUDIIY IQTISODIYOTNI RAQAMLI TEKNOLOGIYALAR ASOSIDA BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISH	602
Ibragimov Baxrom Baxodirovich	
ISLOMIY MOLIIYA INSTRUMENTLARINI JORIY ETISH ORQALI O'ZBEKISTONDA MOLIIYA BOZORINI DIVERSIFIKATSIIYA QILISHNING STRATEGIK YO'NALISHLARI	606
Xodjayev Aziz Shovkatovich	
MAHALLIIY HOKIMIYAT QAROR QABUL QILISH JARAYONLARIDA DINAMIK OMILLAR VA ULARNING INTEGRATSIYASI	611
Axmedov Farxod Raxmonjonovich	
UZOQ MUDDATLI AKTIVLAR AUDITINI TASHKIL ETISH VA TAHLIL QILISH METODLARINI TAKOMILLASHTIRISH	617
Rizakulov Abdurauf Abdimutalibovich	
ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ ПОВЫШЕНИЯ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ ТУРИЗМА ЧЕРЕЗ КРЕАТИВНУЮ ИНДУСТРИЮ В РЕСПУБЛИКЕ КАРАКАЛПАКСТАН	623
Хошимова Камилла Навфал қизи	
IMITATION MODELDA AXBOROT NORAVSHANLIGI SABABLI YUZAGA KELADIGAN IQTISODIY SAMARASIZLIK TAHLILI	633
Qodirov Zohidjon Eralievich	

JISMONIY SHAXSLAR TOMONIDAN KREDITLARDAN FOYDALANISHNING NAZARIY ASOSLARI	637
Turdiboyeva Kumush Erkinovna	
SOG'LIQNI SAQLASH XIZMATLARI SOHASIDA SIFATNI BAHOLASH KO'RSATKICHLARI VA IQTISODIY SAMARADORLIK O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK	641
Usmanova Nasiba Akbarjonovna, Eshbekova Xayriniso Baxtiyorovna	
SOLIQ TO'LOVCHILAR FAOLIYATINING SEGMENTATSIYASIGA ASOSLANIB SOLIQ XAVFLARINI ANIQLASH VA BAHOLASHNING AMALIY YONDOSHUVI	648
Elbaeva M.R.	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK NAZARIY ASOSLARI VA IQTISODIY RIVOJLANISHGA TA'SIRI.....	653
Hamroyev G'ayratjon Sultonovich	
QURILISH MATERIALLARI SANOATIDA ISHLAB CHIQUVISHNI SIFAT MENEJMENTI TAMOYILLARI ASOSIDA TASHKIL ETISHNING XORIJ MAMLAKATLAR TAJRIBASI	657
Achilov Ilmurad	
MINTAQALAR INVESTITSION SALOHİYATINI OSHIRISHNING NAZARIY VA METODOLOGIK ASOSLARI	663
Qobilov Anvar Eshpo'lotovich	
KORXONALARNING YASHIL MARKETING STRATEGIYASINI ISHLAB CHIQUVISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH	669
Sapayev Axmed Durdibayevich	
SANOAT KORXONALARINING SAMARADORLIGINI BAHOLASHDA KO'P MEZONLI TAHLIL USULLARINI QO'LLASH.....	674
Muxammadaliyev Mirzohidjon Muxammadali o'g'li	
BOJXONA HUDUDIDA QAYTA ISHLASH BOJXONA REJIMINING AMALDAGI HOLATI TAHLILI	681
Abdullayev Shaxzodbek	
ENSURING SUSTAINABLE REGIONAL DEVELOPMENT THROUGH INTEGRATION OF RECREATION AND ECOTOURISM RESOURCES IN UZBEKISTAN	686
Shaymanova Nigora Yusupovna	
MAKROIQTISODIYOTDA ISTE'MOL VA JAMG'ARISH FUNSIYALARI VA ULARNING O'ZBEKISTONDA O'ZGARISHI TENDENSIYALARI	691
Rustamov Narzillo Istamovich	
CHAKANA SAVDONI BOSHQARISHDA "BIG MIDDLE" NAZARIYASIDAN FOYDALANISH.....	697
Yaqubov Azizbek G'anibekovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA HUNARMANDCHILIKNI RIVOJLANTIRISHNING PROGNOZ VARIANTLARI.....	701
Ermetov Amirbek Ismailovich	
FISKAL NOMARKAZLASHTIRISH BO'YICHA XITOIY TAJRIBASI.....	708
Lokayev Bekzod Sherkobilovich	
SANOAT KORXONALARIDA RAQAMLI BOSHQARUV TIZIMLARI: IMKONIYATLAR VA CHEKLOVLAR.....	712
Ismatullayeva Munisxon Bori qizi	
EKOLOGIYA VA ATROF MUHITNI MUHOFAZA QILISH SOHASIDA DASTURIY BUDJETLASHTIRISH BO'YICHA XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI.....	717
Dilshod Pulatov, Dildora Mirzaeva, Gulzora Qahharova	
TIKUV-TRIKOTAJ SANOATIDA MEHNAT UNUMDORLIGINI OSHIRISH OMILLARI VA BOSHQARUV STRATEGIYALARI.....	725
Mardiyev Bunyod Sirojiddin o'g'li	
BURNOUTNING OLDINI OLIH: XODIMLAR SALOMATLIGI STRATEGIYASI.....	731
Ergasheva E'zoza Dilshod qizi	
O'ZBEKISTONDA KORXONALARNING TASHQI IQTISODIY FAOLIYATINI MOLIYALASHTIRISHNING HOZIRGI HOLATI VA MUAMMOLARI.....	736
Pulatova Moxira Baxtiyorovna	
QISHLOQ XO'JALIGI KORXONALARIDA XARAJATLARNI BOSHQARISH VA HISOBGA OLIHNING INNOVATSION USULLARI: MENEJMENT VA BUXGALTERIYANING O'ZARO INTEGRATSIYASI	742
Mamadiyarov Dilshad Uralovich, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	

RIVOJLANGAN MAMLAKATLARDA AHOLI DAROMADLARINI OSHIRISH MEXANIZMLARI	748
Uzoqov Suhrobjon Do'smat o'g'li	
OLIY TA'LIMNI MOLIYALASHTIRISH MODELLARI	754
Talapova Nargiza Baxriddinovna	
ВОЗОБНОВЛЕНИЕ ДОБЫЧИ ПРИРОДНОГО ГАЗА ИЗ ТРЁХ СКВАЖИН УЧАСТКА ХОДЖАСАЯТ ГКМ ДЕНГИЗКУЛЬ	758
Набиев Шахзод Темурович, Иргашбаев Шохрух Фаррух угли, Маннафов Улугбек Умар угли	
MADANIY TURIZM INDUSTRIYASINING RIVOJLANISH IMKONIYATLARI VA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	764
Toxirov Dilyor Davlatovich	
MOLIYAVIY AUTSORSING NAZARIYALARI VA UNING RIVOJLANISH BOSQICHLARI	768
Babadjanov Umiddbek Kamildjanovich	
TURIZM – TARIXIY XOTIRA VA ZAMONAVIY XIZMATLAR UYG'UNLIGI IFODASI	773
Janzakov Bekzot Kulmamat o'g'li	
QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI RAQOBATBARDOSHLIGINING MOHIYATI VA BAHOLASH MEZONLARI	777
Abdikarimova Zilola Baxramovna	
TIJORAT BANKLARI AKTIVLARINI DIVERSIFIKATSIYALASHNING NAZARIY ASOSLARI	784
Ro'ziyeva Shaxlo Salimboyevna	
AXBOROT TIZIMLARINI RIVOJLANTIRISH VA TEXNIK XIZMAT KO'RSATISHNI QO'LLAB-QUVVATLASH	788
Samiyeva Maftuna Faxriddin qizi	
TIJORAT BANKLARI AKTIVLARI DAROMADLILIGINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	791
Sanayev Javoxir Shovkat o'g'li	
FISCAL, MONETARY, AND CUSTOMS-TARIFF POLICIES IN ENSURING NATIONAL ECONOMIC STABILITY: EVIDENCE FROM UZBEKISTAN.....	796
Maxmudov S.T.	
ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ ФОРМИРОВАНИЯ И РАЗВИТИЯ ТУРИСТИЧЕСКИХ КЛАСТЕРОВ	801
Юсупова Н.Т.	
SANOAT KORXONALARINING IQTISODIY O'SISHIGA TA'SIR ETUVCHI ASOSIY FAKTORLAR TAHLILI	807
Rahimova Mushtariybegim Muxammadg'olib qizi	
DEMOGRAFIK O'ZGARISHLAR VA ULARNING IJTIMOIIY-IQTISODIY OQIBATLARI.....	812
Abdumalikova G.F.	
MINTAQAVIY INVESTITSIYA SIYOSATINI SAMARALI BOSHQARISHNING IQTISODIY VA INSTITUTSION ASOSLARI	821
Kenjayev Ikrom Ergashboyevich	
RAQAMLI AVIATSIYA EKOTIZIMI: AI/ML, DIGITAL TWIN VA BLOKCHEYN INTEGRATSIYASI	828
Azimova Moxinur Nozimovna	
XALQARO MOLIYA BOZORLARIDA INVESTITSIYA RISKLARINI BOSHQARISHNING ZAMONAVIY MEXANIZMLARI	834
G'afurov Sherzod Abduvaxob o'g'li	
SURXONDARYO VILOYATINING REKREATSIYA RESURSLARI VA DAVOLASH-SOG'LOMLASHTIRISH TURIZMI SALOHİYATI	839
Murtazayeva Gulrux Isabek qizi	
MINTAQALAR TURISTIK-REKREATSION IMKONIYATLARINI BAHOLASHDA ZAMONAVIY GIS USULLARINI QO'LLASH (SARIOSIYO TUMANI MISOLIDA)	845
Safarov Manuchexr Axtam o'g'li	
XITOIY TAJRIBASI ASOSIDA INVESTITSIYA MUHITINI TAKOMILLASHTIRISH	852
Tirkashev Farruxjon Xolyigitovich	
TURIZM FAOLIYATINI DIVERSIFIKATSIYA QILISHGA OID NAZARIY BILIMLARNING SHAKLLANISH XUSUSIYATLARI	857
Maxmudova Aziza Pirmamatovna	

TIJORAT BANKLARI RESURS BAZASI MUSTAHKAMLIGINI BAHOLOVCHI KO'RSATKICHLAR TIZIMI	863
Raxmanov Ilxom Xurramovich	
TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARIDA BOSHQARUV TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	871
Maxsudov Sherzod Solijonovich	
FISCAL, MONETARY, AND CUSTOMS-TARIFF POLICIES IN ENSURING NATIONAL ECONOMIC STABILITY: EVIDENCE FROM UZBEKISTAN.....	877
Mahmudov Sarvar	
ATROF-MUHITGA OID FISKAL KO'RSATKICHLAR ASOSIDA MINTAQAVIY BAHOLASH	882
Zilola Rahmatova	
XORAZM VILOYATI TUMANLARIDA EKSPORT SAMARADORLIGI: STOXASTIK CHEGARAVIY TAHLIL (SFA) ASOSIDAGI EMPIRIK YONDASHUV	887
Fozil Xolmurotov	
МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОЦЕНКИ БЕДНОСТИ: МЕЖДУНАРОДНЫЕ ПОДХОДЫ И НАЦИОНАЛЬНАЯ СПЕЦИФИКА.....	900
Мамаризоев Жахонгир Исохонович	
EKOLOGIK VAZIYAT VA AHOLI SALOMATLIGINING PROGNOZ KO'RSATKICHLARI	905
Egamqulov Husniddin Erkaboyevich	
CHO'L HUDUDLARIDA TURISTIK RESURLARDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI.....	911
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Mavlonov Ahmadjon Muhammadovich	
КОНЦЕПЦИЯ ИДЕНТИФИКАЦИИ И ИЗМЕРЕНИЯ ЭФФЕКТОВ ЗАНЯТОСТИ В ЭКОЛОГО-ОРИЕНТИРОВАННОЙ ЭКОНОМИКЕ	918
Сагидуллин Фарид Радикович	
ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИИ ГОСТИНИЧНОГО БИЗНЕСА В СФЕРЕ ПРОДВИЖЕНИЯ И СБЫТА ТОВАРОВ И УСЛУГ В ИНДУСТРИИ ГОСТЕПРИИМСТВА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	927
Бабаджанова Лола Шопулатовна	
O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA OZIYQ-OVQATNI RIVOJLANTIRISHDA QISHLOQ XO'JALIGINING ROLI.....	935
G'aniyev Baydulla Toshmurodovich, Bustonov Komiljon Kumakovich	
TURISTIK MINTAQALARNI RIVOJLANTIRISHDA MAHALLIY AHOLINING ISHTIROKINI TA'MINLASHNING AYRIM MASALALARI	943
Abduxamidov Sarvar Adxamovich	
TA'LIM KLASSTERLARI KONTEKSTIDA BOSHQARUVNING ZAMONAVIY MUAMMOLARI VA STRATEGIK YECHIMLARI: TRIPLE HELIX MODEL ASOSIDA TAHLIL.....	947
Imamova Nilufar Asamutdinovna	
EKOLOGIK TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY ASOSLARI VA ISTIQBOLLARI.....	954
Xamdullayeva Gulhayo Ergash qizi	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI RAQOBATBARDOSHLIGINI BAHOLASHNING USLUBIY YONDASHUVLARI	960
Sirojiddinov Kamoliddin	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	967
Seytimbetov Kabul Serimbetovich	
AGROTADBIRKORLIK FAOLIYATINING ASOSIY FUNKSIYALARI VA RIVOJLANISH QONUNIYATLARI.....	971
Nasriddinov Xusanbek Sadriddin o'g'li	
TEMIR YO'L TRANSPORTIDA ENERGIYA SAMARADORLIGINI OSHIRISH: QAYTA TIKLANADIGAN ENERGIYA MANBALARI	976
Abdusattorov Abdusamat Sobirovich	
QISHLOQ XO'JALIGIDA RESURLARDAN SAMARALI FOYDALANISH VA OZIYQ-OVQAT MAHSULOTLARINI ISHLAB CHIQARISHDA MENEJMENT QARORLARINING IQTISODIY TAHLILI	981
Karieva Gulnora Abdullayevna, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	
TA'LIM TIZIMINI MOLIYALASHTIRISHDA O'QUV DASTURLARINING KAPITAL ZICHLIGI	989
Dusanov Salim Mamarasulovich	

TA'LIM TIZIMINI MOLIYALASHTIRISHDA O'QUV DASTURLARINING KAPITAL ZICHLIGI

Dusanov Salim Mamarasulovich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti mustaqil tadqiqotchisi

Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori PhD

Email: msalimd@mail.ru

Annotatsiya. Maqolada ta'lim tizimidagi moliyaviy resurslar, ularning moliyalashtirish masalalari, mavjud muammolari hamda ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, ta'lim muassasalarida moliyaviy resurslardan samarali foydalanish masalasi va bu jarayonni o'rganishda o'quv dasturlarining kapital sig'imi asoslariga tahliliy yondashuvlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: ta'lim tizimi, moliyalashtirish, moliyalashtirishning holati, muammolar, moliyaviy resurslar samaradorligi, o'quv dasturlari kapital sig'imi, moliyaviy barqarorlik, to'lov qobiliyati, rentabellik.

Abstract. The article discusses the issues, problems and significance of financial resources in the education system. At the same time, analytical approaches to the effectiveness of financial resources in educational institutions and the basis of the capital capacity of educational programs in studying them are presented.

Key words: Education system, financing, state of financing, problems and effectiveness of financial resources, capital capacity of educational programs, financial stability, solvency, profitability.

Аннотация. В статье рассматриваются вопросы, проблемы и значение финансовых ресурсов в системе образования. При этом представлены аналитические подходы к оценке эффективности финансовых ресурсов образовательных организаций и обоснованию капиталоемкости образовательных программ при их изучении.

Ключевые слова: система образования, финансирование, состояние финансирования, проблемы и эффективность финансовых ресурсов, капиталоемкость образовательных программ, финансовая устойчивость, платёжеспособность, рентабельность.

KIRISH

Jahon iqtisodiyotida yuzaga kelgan keskin raqobat muhiti, innovatsion taraqqiyot va raqamli texnologiyalar qo'llanish doirasining kengayib borishi natijasida ta'lim ustuvorligini ta'minlash maqsadida ta'lim tizimini moliyalashtirish jarayonlarini takomillashtirish hamda samarali tashkil etish bo'yicha ilmiy tadqiqotlar olib borilmoqda. Xalqaro tashkilotlar va reyting agentliklari ham oliy ta'lim tashkilotlarining moliyaviy holati, o'quv dasturlari va ilmiy salohiyatiga doir izlanishlar natijalarini muntazam e'lon qilib kelmoqda. Tadqiqotlarda ta'lim tizimini moliyalashtirish mexanizmini yanada takomillashtirish, davlat budjetidan moliyalashtirishning samarali usul va mezonlarini ishlab chiqish, ularni amalga oshirish tamoyillarini aniqlash, moliyalashtirish jarayonida samaradorlikni oshiruvchi innovatsion vositalarni qo'llash, zamonaviy axborot texnologiyalarini keng joriy etish va sohaga intensiv o'quv dasturlarini kiritish orqali moliyalashtirishda ijobiy natijalarga erishish kabi yo'nalishlarda ilmiy izlanishlar amalga oshirilmoqda.

Bugungi kunda ta'limni moliyalashtirishda xususiy sektor ishtiroki ortib bormoqda. Bu esa o'z navbatida davlat-xususiy sheriklik (DXSH) shakllarining rivojlanishiga zamin yaratib, ta'lim sohasi taraqqiyotiga turtki bermoqda.

Ta'limning barcha bosqichlarini moliyalashtirish, moliyaviy resurslar samaradorligi va uning evolyutsiyasi bevosita davlat hamda xususiy sektor rivojlanishiga uzviy bog'liq holda kechmoqda. Hozirda ta'limni moliyalashtirish turli moliyaviy manbalar hisobidan amalga oshirilmoqda, bunda raqamli texnologiyalar va innovatsiyalardan keng foydalanilmoqda. Shunga qaramay, moliyalashtirish modellarida ta'lim muassasalarining o'quv dasturlarining kapital zichligi bo'yicha moliyalashtirish yoki kapital sig'imi asosida yondashuvlarni aks ettiruvchi ilmiy tadqiqotlar va amaliy tavsiyalar yetarli darajada uchramaydi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Ta'lim xizmatlari bozori va uning infratuzilmasining rivojlanishi, moliyaviy barqarorlikni ta'minlash, ta'lim tizimida moliyaviy resurslarni shakllantirish va boshqarish, shuningdek, davlat tomonidan tartibga solish masalalari L.I. Abalkin, A.N. Leontyev, V.A. Yadov, L.V. Peregudov, V.P. Rojin, I.A. Sasova, G.L. Smirnova va V.P. Shubin kabi olimlarning ilmiy tadqiqotlarida o'z aksini topgan¹.

Ta'lim muassasalarini moliyalashtirish manbalari hamda ularning faoliyatini isloh etish masalalari D. Uotson, B. Berendt, G. Niv, T. Shevalye, V.M. Bautin, I.N. Buzdalov, A. Dankevich, X. Jonson va R. Lipsey kabi tadqiqotchilar tomonidan o'rganilgan². Milliy iqtisodiy samaradorlikni baholashda korrelatsion yondashuvlar AQSHlik iqtisodchi olimlarga ham xos bo'lib, xususan, Edvard F. Denison ta'limning ishchi kuchi sifatida namoyon bo'ladigan iqtisodiy ahamiyati g'oyasini ilgari surgan³.

So'nggi yillarda mamlakatimizda ta'lim xizmatlari bozorida menejment va marketing masalalariga bag'ishlangan ilmiy izlanishlar S.S. G'ulomov, Q.X. Abdurahmonov, B.Yu. Hodiye, A.Sh. Bekmurodov, M.X. Saidov, S.M. Buzrukxonov, A.V. Vahabov, T.S. Malikov, N.X. Haydarov, D.H. Nabiye, O.O. Olimjonov, Z. Qo'ziyev, D. Sagdullayev, A. Mahmudov, X. Rejapov va A. Sherov tomonidan olib borilgan⁴.

Ushbu tadqiqotlarda ta'lim xizmatlari bozorining mohiyati, shakllanishi, tartibga solish mexanizmlari va rivojlanish yo'nalishlari atroflicha yoritilgan. Biroq ta'lim muassasalarini moliyalashtirishda o'quv dasturlarining kapital sig'imi va zichligining o'rni, shuningdek, bu yo'nalishda moliyalashtirish modellarini shakllantirishning nazariy-uslubiy asoslari alohida tadqiqot obyekti sifatida yetarli darajada o'rganilmagan.

Ba'zi tadqiqotlarda ta'lim muassasalarining moliyaviy boshqaruviga mintaqaviy va tarmoq iqtisodiyoti nuqtayi nazaridan yondashilgan bo'lib, milliy iqtisodiyotni modernizatsiya qilish sharoitida oliy ta'lim muassasalarining ma'lum yo'nalishlardagi moliyaviy resurslar samaradorligi, ularning amaliy ko'rinishlari hamda yo'nalishlari tahlil qilingan, xolos. Mazkur ishlarda ta'lim tizimining moliyaviy resurslari mazmuni, shakllanish sharoitlari va moliyaviy tuzilmasi umumlashtirilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot olib borish jarayonida monografik tahlil, shuningdek, ekspert va tizimli tahlil usullaridan foydalanilib, oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy mustaqilligining ahamiyati hamda moliyaviy resurslar samaradorligini oshirish yo'llarini takomillashtirish bo'yicha takliflar ishlab chiqildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Ta'lim, xususan oliy ta'limni moliyalashtirishda bir qator moliyalashtirish modellarini uchratish mumkin. Biroq biz budjetni moliyalashtirish standartlarini tabaqalashtirishning mumkin bo'lgan yondashuvlari masalasiga batafsil to'xtalamiz. Bu jarayonda alohida e'tibor qaratilishi lozim bo'lgan jihatlardan biri — o'quv dasturlarining kapital zichligi masalasidir.

Standartlarni o'quv dasturlarining kapital (capital) zichligiga ko'ra farqlashda, moliyalashtirish modeli standartning qanday moslashtirilganiga, ya'ni u muayyan dastur amalga oshiriladigan sharoitlarga qanchalik mos ekaniga bog'liq bo'ladi. Shu nuqtayi nazardan, quyidagi variantni ko'rib chiqish mumkin:

A. Budjet mablag'lari ma'lum ta'lim muassasasiga qabul qilingan talabalar soniga to'g'ridan-to'g'ri proporsional tarzda ajratiladi, bunda moliyalashtirish standarti barcha ta'lim dasturlari uchun yagona hisoblanadi. Shunga muvofiq, moliyalashtirish modeli quyidagicha ifodalanadi:

$$\Omega_j = c z_j^*$$

Bu yerda Ω_j - j-Ta'lim muassasaning budjetdan moliyalashtirish hajmi, c - avvalgidek, 1 talaba uchun budjetdan moliyalashtirish standarti, c = V/X, z_j^* - talabalarining umumiy soni (kontingent) ushbu ta'lim muassasadan.

J - Ta'lim muassasasi uchun birinchi kursga qabul qilingan talabalarining optimal soni moliyalashtirish modellari bilan tavsiflangan muammoni hal etishga qaratilgan jarayon hisoblanadi. Ta'lim tizimini moliyalashtirish

modelining optimal yechimi x_j^* bo'lsin. Agar ta'lim muassasasi uchun haqiqiy qabul soni x_j qiymatidan minimal farq qilsa, bu holat samarali deb hisoblanadi. Bunday vaziyatda muassasa uchun barqaror qabul jarayoni, yuqori sifatli qabul boshqaruvi, samarali reklama kampaniyalari va boshqa tashkiliy mexanizmlarni amalga oshirish imkoniyati yuzaga keladi.

1 Adabiyotlar ro'yxatida keltirilgan

2 S.G.Strumilin. Metodologiya otsenki i povysheniya effektivnosti gosudarstvennoy sistemy vysshego professionalnogo obrazovaniya: Avtoref. dis. dokt.ekon. nauk (08.00.05). — SPb., 2002. — 41 s.

3 Dombrovskiy R.L. Organizatsiya upravleniya funktsionirovaniyem i razvitiyem slojnykh ekonomiko-proizvodstvennykh obyektoy : dis. ... dokt. ekon. nauk. - Lvov, 1992. - 298 s.

4 "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF 5847-son farmonida.

V. Budjetdan moliyalashtirish qabul qilingan talabalar soni hamda ta'lim muassasasi tomonidan amalga oshirilayotgan ta'lim dasturining murakkabligi (kapital zichligi)ga qarab belgilanadi. Bu yerda turli mexanizmlar mavjud:

B1. Oliy ta'lim budjeti ikki qismga bo'linadi: bir qismi standart moliyalashtirishga mos keladi, ikkinchi qismi esa ta'lim dasturining kapital sig'imiga qarab ta'lim muassasasini moliyalashtirishga yo'naltiriladi. Bunda ikkinchi qism to'g'ridan-to'g'ri talabalar soniga bog'liq emas.

B2. Oliy ta'lim budjeti standart to'lov fondi hamda ta'lim dasturlarining kapital zichligi farqlarini hisobga oluvchi fondga (zaxiraga) ajratiladi. Ushbu zaxira taqsimoti har bir ta'lim dasturi uchun birinchi kursga qabul qilingan talabalar soniga (yoki umuman muassasa kontingentiga) qarab ma'lum "vaznlar" — ya'ni kapital zichlik koeffitsiyentlari asosida amalga oshiriladi.

Quyida har bir mexanizmni batafsil ko'rib chiqamiz. Faraz qilaylik, V — oliy ta'lim budjeti orqali birinchi kursda o'qishni moliyalashtirish hajmini bildiradi, B esa normativ moliyaviy ta'minlash uchun ajratilgan budjet mablag'larini anglatadi (ya'ni normativ to'lov fondi). Tegishli ravishda, $V - B$ — ta'lim dasturlarining fond sarfi asosida ularning rivojlanishini ta'minlovchi qismni ifodalaydi.

Kelgusida j -ta'lim dasturini j -oliy o'quv yurti amalga oshiradi, deylik. $c = B/X$ — miqdor barcha ta'lim dasturlari uchun yagona normativ (moliyaviy ta'minot). x_j — j -ta'lim muassasaga o'qishga kirganlar soni. Shunda oliy o'quv yurtini moliyalashtirish modeli quyidagicha ko'rinishga ega B1:

$$W_j = cx_j + V_j,$$

bunda V_j — o'z ta'lim dasturini amalga oshirish uchun j -oliy o'quv yurtiga tushadigan mablag'lar hajmi fond sig'imi,

$$\sum_j V_j = V - B$$

Barcha j uchun V_j miqdorlari ushbu Nizomning ushbu dasturga kelgan talabalar soni.

Oliy o'quv yurtini moliyalashtirish modelida birinchi komponent, ya'ni normativ bo'yicha olinadigan mablag'lar hajmi B1 modeliga o'xshash tarzda aniqlanadi va cx_j tahdidga teng bo'ladi.

Biz b_j orqali j -ta'lim dasturining (j - oliy o'quv yurtida o'qish) nisbiy fond sig'imi koeffitsiyentini belgilaymiz,

$0 < b_j < 1$; $\sum b_j = 1$. Agar j -ta'lim dasturiga (j -oliy o'quv yurtiga) x_j kishi kirgan bo'lsa, u holda to'g'ridan to'g'ri normativ bo'yicha olinadigan mablag'lardan tashqari ushbu dasturga (ushbu oliy ta'lim muassasasiga) ta'lim dasturining mablag' sarflanishi bilan bog'liq bo'lgan mablag' ajratilishi kerak. Faraz qilaylik, u ham ushbu dasturga kelgan talabalar soniga bog'liq, ya'ni ular ushbu dasturga olib kelgan mablag'lar soniga bog'liq -

x_j . Shunda bizda: $\sum c \delta_j X_j = V - B$ risk - ta'lim dasturlarini amalga oshirishga sarflanadigan zaxira miqdori, ularning fond sarfini hisobga olgan holda. $c = B/X$ bo'lgani uchun

$$\sum_j b_j x_j = \frac{(V-B)}{B}$$

B .mos ravishda

$$b_j = \frac{\frac{X(V-B)}{B} - \sum_{i \neq j} b_i x_i}{x_j}$$

Shunday qilib, j -ta'lim dasturining fond sig'imi koeffitsienti oliy ta'lim budjetiga, normativ bo'yicha sarflanadigan fond miqdoriga, shuningdek, har bir ta'lim dasturiga (har bir oliy o'quv yurtiga) kelgan talabalar sonidan va qolgan ta'lim dasturlarining fond sarfidan iborat bo'ladi. Bu degani: ko'rsatib o'tilgan koeffitsiyentlar, masalan, o'tgan yilning ushbu Nizomning joriy yilda ushbu oliy o'quv yurtiga qabul qilish prognozini hisobga olgan holda hisoblab chiqariladi.

Biroq bunday yondashuvda fond sig'imi koeffitsiyentlari vaqt o'tishi bilan ta'lim dasturining asbob-uskunalariga, o'quv jarayonining boshqa moddiy tarkibiy qismlariga bo'lgan ehtiyojini kamroq va ko'proq aks ettiradi, talabalar tomonidan amalga oshirilgan ta'lim dasturlarini tanlashga tobora ko'proq bog'liq bo'ladi (garchi dastlab ular ta'lim muassasalarini moddiy ta'minlash mablag'lariga ega bo'lsada). Agar, aksincha, ta'lim dasturini moddiy ta'minlash uchun mablag'larga bo'lgan ehtiyoj (yoki fond sig'imi nisbati), unda normativ miqdori, ya'ni s miqdori, demak, jamg'armaning mazkur normativi ta'minlovchi o'lcham to'g'risida savol tug'iladi. chunki

$$\dot{S} \sum b_j x_j = V - B \quad \text{bu} \quad S = \frac{V-B}{\sum b_j x_j}$$

Oliy ta'lim budgetining standart bo'yicha sarflanadigan jamg'armani shakllantirishga yo'naltirilgan ulushi dasturda o'qiyotgan talabalar soniga mutanosib ravishda ($0 \leq b \leq 1$) belgilanishi lozim bo'ladi.

$$S^1 = \frac{V(1-B)}{\sum b_j x_j}$$

Unda

Boshqacha qilib aytganda, ta'lim dasturlari kapital sig'imining ma'lum (qat'iy) nisbatlarini hisobga olgan holda, o'tgan yilning (oldingi yillar) qabul ko'rsatkichlari asosida har bir dasturga (har bir ta'lim muassasaga) keladigan talabalar sonini taxmin qilish va B qiymatini belgilash orqali aholi jon boshiga moliyalashtirish standartiga ajratilgan budget mablag'lari miqdorini aniqlash mumkin.

Vaziyat keskin o'zgarganda, masalan, o'tgan asrning 80-yillari oxiri va 90-yillari boshlarida, texnika yo'nalishidagi oliy o'quv yurtlariga kirishni xohlovlar soni tez kamayib, iqtisodiy va huquq ta'lim yo'nalishlaridagi oliy o'quv yurtlariga kirish istagida bo'lganlar soni tez sur'atda o'sib borganidek, budget mablag'larini taqsimlashda olingan formulalarga tayanish muammoli bo'lib qoladi. Bundan tashqari, dasturlarning kapital zichligi koeffitsiyentlarini belgilashda B ni urnatish uchun juda qattiq cheklovlar paydo bo'ladi, chunki

$$c = BV/X$$

$$S^1 = \frac{V(1-B)}{\sum b_j x_j}$$

qiymatlari o'sha yil uchun katta farq qilishi mumkin emas.

Shu ma'noda, B2 modeli B1 modeliga qaraganda boshqaruv jihatdan sezilarli darajada qiyinroq ko'rinadi.

B1 modelida standart bo'yicha sarflangan mablag'ni taqsimlashdan keyin qolgan budget mablag'lari ta'lim dasturlari kapital sig'imining belgilangan yoki normativ ravishda belgilangan koeffitsiyentlari bilan belgilanadigan ma'lum bir nisbatda taqsimlanishi mumkin.

V. Asosan, standartning moliyaviy mazmuni oldindan belgilanmagan, ammo barcha abituriyentlar oliy o'quv yurtlari o'rtasida taqsimlangan paytda aniqlanadigan sxema bo'lishi mumkin. Bu yerda bir qancha variantlar ham mavjud.

V1. Ta'lim muassasalarni moliyalashtirish ushbu ta'lim muassasaga qabul qilingan talabalar soniga to'liq mutanosib ravishda amalga oshiriladi, shu bilan birga ta'lim dasturining kapital sig'imi ham hisobga olinadi.

V2. Ta'lim muassasani moliyalashtirish talabalar soniga mutanosib ravishda va ta'lim dasturining kapital sig'imini hisobga olgan holda, ta'lim dasturining (ta'lim muassasa) kapital zichligiga qarab mablag'larning ma'lum bir qismini taqsimlash bilan amalga oshiriladi.

V1 modelida standartning moliyaviy mazmuni quyidagi tenglama bo'yicha aniqlanadi:

$$c \sum b_j x_j = V$$

bu yerda c standartning moliyaviy mazmunini aks yettiradi va boshqa parametrlar oldindan kelishilgan ma'noga ega.

$$C = \frac{V}{\sum b_j x_j}$$

Unda

Shunday qilib, standartning moliyaviy mazmuni oxir-oqibatda har bir ta'lim muassasaga qancha talaba kirishiga va har bir ta'lim dasturining (ta'lim muassasa) kapital zichligiga bog'liq.

Bu model abituriyentlar taqsimoti yildan-yilga yetarli darajada barqaror bo'lsagina ta'lim muassasaga o'z siyosatini ishlab chiqish imkoniyati beradi. Shu bilan birga, ta'lim muassasaga qabul qilishning maqbul darajasi ta'lim muassasa maksimal talabalar sonini qabul qilishga intilayotganda quyidagi modelga o'xshash model bilan belgilanadi:

$$\begin{aligned} x_j &\rightarrow \max, \\ x_j &\in A_j, \\ 0 &< x_j \leq X. \end{aligned}$$

Shunga qaramay, ta'lim muassasa uchun maqbul qabul qiymatining unga kelgan talabalar sonidan og'ishi minimal bo'lishi muhimdir.

V2 modeli ancha murakkab. Unda, xuddi B2 modelidagi kabi, ta'lim muassasalar o'rtasida standart bo'yicha taqsimlangan fond va dasturning kapital sig'imiga qarab taqsimlanadigan fond belgilanadi. B2 modelidan farqi shundaki, standart bo'yicha sarflangan mablag' ham ta'lim dasturining kapital sig'imiga qarab taqsimlanadi. Boshqacha qilib aytganda, V2 modeli V1 va B2 modellarning kombinatsiyasi. B standarti bo'yicha taqsimlanadigan fondning hajmi yoki oliy ta'lim budgetidagi ushbu fondning ulushi ko'rsatishilishi mumkin.

Keyin bizda:

$$c \sum b_j x_j = B$$

$$V_j = b_j (V - B)$$

Yoki

$$c = \frac{bV}{\sum b_j x_j}$$

$$V_j = b_j V(1 - B)$$

Ta'lim muassasani moliyalashtirishning umumiy miqdori

$$\Omega_j = cx_j + V_j = V \left[\frac{Bx_j}{\sum b_j x_j} + b_j (1 - B) \right]$$

$$V_j = b_j (V - B)$$

Shunday qilib, ta'lim muassasani moliyalashtirishni belgilovchi asosiy parametrlar:

- oliy kasb-hunar ta'limi budjeti hajmi ko'paytirish;
- oliy ta'lim budjetida standart bo'yicha taqsimlangan jamg'arma ulushi;
- ta'lim dasturlari kapitalining nisbiy zichligi koeffitsientlari;
- ma'lum bir ta'lim muassasaga qabul qilingan talabalar soni (ta'lim dasturi uchun).

Kapital zichligi koeffitsientlari va oliy ta'lim budjeti hajmini hisobga olgan holda, asosiy nazorat parametri b - qiymatini belgilash bo'ladi. Oliy ta'lim budjetining ma'lum bir ta'lim muassasaga qabul qilingan abituriyentlar soniga mutanosib ravishda taqsimlangan ulushi ko'rinishida aks ettiriladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

1. Ta'limni moliyalashtirishda ta'lim muassasalarida o'quv dasturlarining kapital sig'imiga asoslangan moliyalashtirish tamoyillarini shakllantirish zarur. Jumladan, budjet subsidiyalari, subvensiyalar, grantlar, soliq imtiyozlari kabi moliyaviy qo'llab-quvvatlash shakllarini joriy etish jarayonini tezlashtirish va ularning soddalashtirilgan mexanizmlarini amaliyotga tatbiq etish lozim.

Oliy ta'limni moliyalashtirishda esa bugungi kunda kredit-modul tizimiga o'tilganligini inobatga olgan holda, o'quv dasturlarini qayta ko'rib chiqish hamda mavjud dasturlar asosida mos moliyalashtirish tamoyillarini belgilash maqsadga muvofiqdir. Moliyalashtirish tizimini takomillashtirish, mavjud mexanizmlarni tahlil qilish va zarur hollarda ularni qayta ko'rib chiqish bugungi kunning dolzarb vazifasi bo'lib qolmoqda.

Shuningdek, ta'lim muassasalariga moliyaviy erkinlik berish muhim ahamiyatga ega. Ayniqsa, budjetdan tashqari mablag'lar tushumini shakllantirish va ularni tasarruf etish imkoniyatining bevosita ta'lim muassasasi ixtiyorida bo'lishi samaradorlikni oshiradi. Shu bilan birga, ta'lim tizimini moliyalashtirishda davlat-xususiy sheriklik amaliyotini keng joriy etish ham maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi // Xalq so'zi, 2020-yil 25-yanvar. – 3-bet.
2. Ключков В.В. Экономика образования: иллюзии и факты. – М.: Мысль, 1985. – 176 с. Marshall A. Printsipy ekonomicheskoy nauki. – Moskva: Progress, 1993. – 267 s. Salvatore D. International Economics. – London: Prentice Hall, 2004. – 840 p.
3. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов. – М.: Соцэкгиз, 1962. – 332 с. Рикардо Д. Начало политической экономии и налогового обложения. – М.: Прогресс, 1993. – 292 с.
4. Струмилин С.Г. Методология оценки и повышения эффективности государственной системы высшего профессионального образования. Автореф. дис. докт. экон. наук (08.00.05). – СПб., 2002. – 41 с.
5. Якушева К.В. Методические рекомендации по расчету нормативов бюджетного финансирования образовательных учреждений. – М.: Новая школа, 1995. – 64 с. Система финансирования образования: анализ эффективности / Под ред. С.А. Белякова. – М.: Технопечать, 2003. – 182 с. Воссенштейн Х. Финансовое напряжение: тенденции финансирования высшего образования и политический курс в ситуации ограниченных средств // Университетское управление: практика и анализ., 2003. №3(26). – С. 51–60.
6. Ushbu olimlarning ishlari dissertatsiyaning foydalanilgan adabiyotlar qismida ko'rsatilgan.
7. "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-5847-son Farmon.

8. Домбровский Р.Л. Организация управления функционированием и развитием сложных экономико-производственных объектов: дис. ... докт. экон. наук. – Львов, 1992. – 298 с.
9. www.lex.uz – Milliy qonunchilik bazasi. <https://lex.uz/docs/5841063>.
10. Vahabov A.V. Bozor munosabatlari tizimidagi ijtimoiy fondlar. Monografiya. – Toshkent: Sharq, 2003.
11. Ваҳабов А.В., Имамов Э., Солиев А., Туляходжаева М., Хусанова Н. Высшее образование в Центральной Азии: задачи модернизации. – Т., 2007.
12. G'ulomov S., Ochilov I., Saydaxmedov O. Intellectual iqtisodiyotda samaradorlik omillari // O'zbekiston iqtisodiy axborotnomasi jurnali. – Toshkent, 2015. – №6. – B. 38–41.
13. Абдурахмонов Қ.Х., Жумаев Н.Х. Человеческое развитие (автор. колл.). Учебник. / Под общей редакцией. – Т.: Фан ва технология, 2012. – 376 с.
14. Mingat A., Tan J. The Full Social Returns to Education: Estimates Based on Countries' Economic Growth Performance. // Human Capital Development Working Paper №73. – World Bank, Washington, DC, 1996.
15. Абулқосимов Х.П., Алимова Г. Ўзбекистонда ижтимоий соҳа ривожланиши: эришилган натижалар ва истиқбол йўналишлар. 2013-йил. Электрон манба: <http://www.biznesdaily.uz/ru/birjaexpert/15405-ozbkistonda-ijtimoiy-soha-rivojlanishi-erishilgan-natijalar-va-istikbol-yonalishlar>
16. <https://iorj.hse.ru/2014-9-1/116274010.html>
17. https://www.unipage.net/ru/universities?country_
18. <https://studyinchinas.com/ru/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 10

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
